

Luotettavat tilastot demokratian perustana

Jukka Hoffrén

Tilastokeskus

Kaiken inhimillisen toiminnan perustana on ollut luottamusaina valituksen ajalta 1700-luvulta, jolloin uskontoon ja jumalan kaikkitietävyyteen perustunut maailmankuva muuttui järkiperäiseksi ja empiirisiin havaintoihin perustuvaksi. Kun luonto ja yhteiskunta toimivat luonnonlakien lakien mukaan ja tilastotiede ja tilastot ovat keskeiset työkalut näiden lakien löytämiseen ja järkevään hallitsemiseen. Kun valta tulee kansalta, on hallinto olemassa vain kansan suostumuksella. Demokratia on hallintojärjestelmä, joka perustuu järkeviin, oppineisiin ja vapaisiin ihmisiin.

Demokratian myötä koulutus, joka oli ollut vain harvojen etuoikeutettujen saatavilla, on levinnyt kaikkiin kansakerrokseen ja jokaiseen lapseen kohdistuu nyt oppivelvollisuus. Opillinen sivistys, joka on kaikkien saavutettavissa, taantuu ja ohenee helposti hyötynäkökohtien edessä käytännöllisiksi tiedoiksi ja taidoiksi. Sensaatihakuinen media hyödyntää ohutta oppineisuutta myymällä faktoja vääristeleviä juttuja, jotka rikastuttavat sen omistajia. Vallanhaluiset poliitikot taas pystyvät samoilla keinoin saavuttaman vaurautta, valtaa ja hallitsemaan joukkoja propagandan keinoin.

Parannuskeinona on massojen tietojen ja taitojen kehittäminen niin etteivät kansalaiset ole enää alttiina vallankäytön karkeimmille muodoilla. Tilastojen lukutaito on kykyä lukea, ymmärtää, tulkita ja arvioida kriittisesti numeerista tietoa, taulukoita ja kuvioita. Tilastolukutaito on uusi kansalaistaito, joka auttaa tunnistamaan luotettavan tiedon, ymmärtämään ilmiöiden taustoja ja tekemään perusteltuja päätöksiä arjessa ja suojaa demokratiaa manipuloinnilta. Luotettavat tilastot ja riittävä tilastojen lukutaito antavat yksilöille ja pienemmillekin ryhmille äänivallan haastaa valtaapitävien kauppaamat epätodet narratiivit.